

1. Danmarks Historie

1.1 INDLEDNING

1.2 VIKINGETID (ca. 750-1050)

1.2.1 DET DANSKE RIGE TAGER FORM

- Den første kendte konge: **Angantyr**, samlede allerede omkring **år 700** en del af det område, der senere blev til Danmark.
- "Danmark" kendes fra slutningen af **800-tallet**. Danmark var altså "**danernes grænseområde**"
- Første gang, man ser navnet Danmark brugt inden for landets grænser, er på en såkaldt **runesten** (står i dag i byen **Jelling** i **Jylland**) fra cirka **år 955** rejst af kong **Gorm den Gamle** (ca. 936 - 958) til minde om sin kone **Thyra**.
- **Harald Blåtand** (ca. 958-987) (Gorm den Gamles og Thyras søn), regnes som den første konge, der regerede hele Danmark, og han var også konge over dele af Norge.

1.2.2 VIKINGERNES KONTAKT MED OMVERDENEN

- **Svend Tveskæg** (987-1014) (Harald Blåtands søn) erobrede **England**, som han blev konge af i 1013.
- **Knud den Store** (1018-35) (Svend Tveskægs søn) var også konge af **England**, og herskede over **Norge** på det tidspunkt, hvor vikingeriget var størst.
- Vikingerne havde meget kontakt med udlandet.
- Vikingerne handlede med resten af **Europa** og havde også kontakt med **de arabiske lande**.

1.2.3 ASATRO

- **Nordisk religion**. Det betyder troen på aserne, der var guder (gods).
- I vikingetiden kom **kristendommen** til Danmark og **erstattede langsomt asatroen**. Harald Blåtands Jellingsten kaldes derfor ofte for Danmarks dåbsattes. I cirka **965** blev Harald Blåtand døbt.
- Centralt i asatroen er det såkaldte "**Ragnarok**", som er forestillingen om, at verden en dag vil gå under og blive ødelagt.

- Gudernes konge hed Odin
- Freja: gudinde for frugtbarhed
- torden- og krigsguden Thor
- Ifølge asatroen var verden delt i tre:
 - **Asgård** (Guderne)
 - **Midgård** (menneskene)
 - **Udgård** (Udgårds-Loke + jætterne giants)
- Den **tyske missionær Ansgar** byggede imidten af 800-tallet kirker i **Hedeby og Ribe**, og i cirka **965** blev **Harald Blåtand døbt**.

1.3 MIDDELALDER (ca. 1050-1500)

1.3.1 MAGTKAMP MELLEM KONGE, ADEL OG KIRKE

- I løbet af **1000-tallet** opstod **en selvstændig dansk kirke**. Den var inddelt i **otte stifter**, det vil sige geografiske områder, der var administreret af kirken med en biskop som øverste leder.
- Efter **Knud den Stores** død i 1035 fulgte en ustabil periode. En række danske konger blev myrdet, og det gjorde kongemagten svagere. -> Kongerne for fremtiden kun kunne regere, hvis de lavede aftaler med stormændene.
- **Knud den Hellige** (1080-86) dræbt i **Sankt Albani Kirke** i **Odense** i **1086** af stormænd.
- **håndfæstninger**: kontrakter om hvordan magten skulle fordeles mellem kongen og stormændene.

Den sidste håndfæstning blev underskrevet af **Frederik 3.** i **1648**. Den blev siden hen annulleret i forbindelse med indførelsen af det **enevældige arvekongedømme** (hereditary monarchy) i **1660-61**.

- **Kristendommen** i Danmark var underlagt ærkebiskoppen i **Hamborg-Bremen** i **Tyskland**. Dette svækkede (weaken) den danske konge og dermed Danmarks selvstændighed. Men i løbet af 1000-tallet opstod en **selvstændig dansk kirke**.
 - I **1103** fik Lund i Skåne, som indtil **1658** var en del af Danmark, sin egen ærkebiskop med **hele Norden** under sig. Norden blev dermed et selvstændigt kirkeligt område som en del af den katolske kirke og direkte **under paven i Rom** – uafhængigt af den tyske kejsers (emperor) magt.
 - Befolkningen skulle betale **skat** til kirken, som hed **"tiende"**, fordi den udgjorde en tiendedel af høsten eller anden produktion.
 - Middelalderens danske konger måtte derfor sørge for, at **kirken** var **på deres side**.

- Fra midten af 1100-tallet til midten af 1200-tallet **fik kongemagten fornyet styrke**. At kongemagten var stærk kan blandt andet ses i **en række love**, der blev lavet på denne tid, hvoraf **Jyske Lov** fra **1241** er den mest kendte. Jyske Lov tog afstand fra denne form for blodhævn. Loven ophævede også store dele af den såkaldte **sædvaneret** (customary law), der byggede på uskrevne regler.
- **Loven** gjaldt først kun i **Jylland**, men store dele af den blev senere skrevet ind i **Den Danske Lov** fra **1683**, den første fælles lov for hele Danmark.
- Danske konger gennemførte især i 1200-tallet adskillige **korstog** (十字军东征). Det var militære aktioner i området omkring Østersøen for at omvende hedenske folk, det vil her sige ikke-kristne, befolkninger til kristendommen. Et af de mest kendte korstog gik i **1219** til **Estland**. Det fortælles, at **Dannebrog** under et slag ved **Tallinn** faldt ned fra himlen og sikrede, at danskerne vandt slaget.

1.3.2 PEST, GENOPBYGNING OG KALMARUNION

- I første halvdel af **1300-tallet** var Danmark præget af splittelse og **borgerkrig** (civil war). Det lykkedes kong **Valdemar Atterdag (1340-75)** at samle det danske rige igen og genopbygge den danske statsmagt. I **Valdemar Atterdags** regeringstid hærgede pesten, der blev kaldt **Den Sorte Død** (ca. 1350).
- Pesten ramte Danmark og resten af Europa omkring **1350** og slog op mod **halvdelen** af befolkningen ihjel. **Tragedien styrkede dog kongens magt**. Tragedien styrkede dog kongens magt. Han **inddrog nemlig meget af den jord, der havde tilhørt dem, som døde af pesten**.
- Margrete 1. (Valdemar Atterdags datter) blive regent i Norge (også omfattede Færøerne, Island og dele af Grønland). Og i **1397** samlede hun **Danmark, Norge og Sverige i en union** med Danmark som den dominerende magt. -> **Kalmarunionen**, fordi unionstraktaten blev underskrevet i den svenske by, Kalmar.
- **Kalmarunionen** blev endeligt opløst (dismissed) i **1523**, hvor rev sig løs for altid. Norge forblev i union med Danmark indtil **1814**.

1.4 REFORMATION, SVENSKEKRIGE OG ENEVÆLDENS INDFØRELSE (ca. 1500-1700)

1.4.1 REFORMATIONEN

- En af disse bevægelser blev ledet af den **tyske munk Martin Luther**. Oprøret (the rebellion) førte til (lead to), at **store dele af Nord-europa brød med paven**. I stedet blev der grundlagt

uafhængige protestantiske kirker i nært samarbejde med de lokale konger og fyrster (princes, rulers).

- Martin Luthers ideer kom til Danmark i 1520'erne. Det var især **præsten Hans Tausen (1494-1561)**, der udbredte dem.
- Under **Christian 3.s (1536-59)** ledelse vandt **protestanterne** i 1536 **borgerkrigen**. Samme år blev **reformationen**, det vil sige den religiøse forandring af kirken med udgangspunkt i Martin Luthers protestantiske lære, formelt gennemført. **Danmark** blev et **protestantisk land**, og kongen afsatte de katolske biskopper. Den danske kirke hørte nu under **kongen** i stedet for under **paven** (the pope). **Reformationen** medførte (resulted/lead to), at **kirkens politiske magt blev meget mindre**.
- Reformationen betød også, at det kun var kongen, der kunne udnævne præster og biskopper. På den måde kunne kirken nu bruges til at styrke kongemagten og med den **oversatte Bibel** også et **fælles dansk skriftsprog** ud i alle hjørner af det danske rige.
- Danmark blev et protestantisk land, og kongen afsatte de katolske biskopper. Den katolske kirke havde ejet meget store værdier og haft meget jord, og alt dette overtog kongen nu. Samtidig lukkede han klostrene.
- På længere sigt fik reformationen afgørende betydning for Danmarks historie, fordi den knyttede (linked) **stat, kirke, sprog** og **befolkning** tætsammen. I første omgang blev det begyndelsen til **en stærk statsmagt** (strong central government), der i **1660-61** udviklede sig til kongelig enevælde.

1.4.2 CHRISTIAN 4. OG SVENSKEKRIGENE

- **Christian 4.** (1588-1648) var konge i næsten 60 år, og har dermed været konge længere end nogen anden i Danmarks historien. Men Christian 4.s regeringstid var også præget af tabte krige og landområder.
- I første halvdel af 1600-tallet fik han opført mange bygninger: **Frederiksborg Slot** ved Hillerød, **Københavns Børs**, **Rosenborg Slot** og **Rundetårn** i København.
- Magtbalancen mellem Danmark og Sverige ændrede sig markant, da Christian 4. i årene **1625-29** trak Danmark ind i **Trediveårskrigen** – en europæisk storkrig, som især foregik i Tyskland (**1618-48**).
- I **1643** angreb Sverige Danmark, og i **1645** måtte Danmark blandt andet afstå provinsen **Halland** i **30 år**, **øen Gotland** i Østersøen og **dele af Norge** til Sverige. Ved Christian 4.s død i 1648 var Danmark et land i dyb krise, og Sveriges overmagt i forhold til Danmark skulle vare resten af 1600-tallet.
- I årene **1657-60** var Danmark i **to omgange** igen i krig med Sverige. Under den første af disse krige erobrede svenskerne store dele af Danmark, som ved en **fredslutning i Roskilde**

(Roskilde-freden) i **1658** for **altid** måtte afstå **Skåne, Halland og Blekinge** samt **flere norske områder** til Sverige. **Bornholm** blev også afstået til Sverige ved samme fredsslutning – men øens befolkning iværksatte hurtigt et oprør og fik styrtet det svenske styre på øen, således at Bornholm igen blev dansk.

1.4.3 ENEVÆLDEN INDFØRELSE (The Introduction of Absolutism 专制主义)

- Oven på de tabte krige til Sverige og landets **dårlige økonomi** voksede kravet i befolkningen om at **afskaffe adelens særlige fordele**.
- I oktober 1660 fik kong **Frederik 3. (1648-70)** indført, at **adelen** fremover skulle **betale skat** blandt andet til at genopbygge landet efter krigene mod Sverige.
- Kongen brugte sin nye magt til i **1660-61** at indføre en ny styreform i Danmark, som kaldtes **enevælde**. Kongen regerede nu landet helt alene. Han kunne nu selv **ansætte embedsmænd, indføre love og opkræve skatter** uden først at spørge andre om lov.
- **Håndfæstningen** var blevet annulleret i 1660.
- Som **det eneste enevældige monarki i Europa** fik Danmark i **1665** en **grundlov**, der var formuleret og skrevet ned. Denne lov kaldtes **Kongeloven** og fastslog først og fremmest, at **kongen havde næsten ubegrænset magt**.
 - Han **måtte ikke afgive** sin enevældige magt hverken helt eller delvist.
 - Han **måtte heller ikke dele kongeriget mellem sine børn**, men skulle lade det hele gå i arv til tronfølgeren.
 - Endelig skulle han tilhøre den **protestantiske kirke**
- **Kongeloven** var grundlaget for kongens enevældige magt helt frem til den **første demokratiske grundlov i 1849**.

1.5 SØFARTSNATION OG KOLONIMAGT (fra ca. 1620)

MARITIME NATION AND COLONIAL POWER

- Danmark byggede forter på Guldkysten ved **Afrikas** vestkyst i det nuværende, **Ghana**, hvorfra i alt over 100.000 slaver blev sejlet til de danske kolonier i **Vestindien** (Caribien). På de Dansk Vestindiske Øer blev slaverne tvunget til at arbejde i **sukkerrørsplantagerne** eller i de europæiske plantageejeres huse.
- **Slavehandelen** blev forbudt fra **1803**, men frem til **1848** var det stadigvæk tilladt at holde slaver på øerne.

- Danmark oprettede også **handelskolonier** i Trankebar og Serampore i det nuværende **Indien**. Herfra kunne danske skibe fragte **krydderier**, **salpeter til fremstilling af krudt** (gunpowder), **bomuldsvarer** og **andre kostbare varer** til Europa.
- Fra **1721** ankom kristne missionærer (传教士) til **Grønland** med støtte fra den danske konge. Den første var den norske præst **Hans Egede**. 2 målerne:
 - gøre den grønlandske befolkning **kristne**
 - sælge varer fra Grønland som **sælskind**, **spæk** og **hvalkød**.
- Danmark solgte sine kolonier i **Indien** og **Ghana** til **Storbritannien** i midten af 1800-tallet.
- De Dansk **Vestindiske** Øer blev solgt til **USA** i **1917** og går i dag under navnet De Amerikanske Jomfruøer.
- **Grønland** har nu selvstyre, men er stadigvæk i et såkaldt rigsfællesskab med Danmark sammen med Færøerne.

1.6 OPLYSNINGSTID OG VEJEN TIL DEMOKRATI (ca. 1700-1849)

1.6.1 STAVNSBÅND 农奴制 OG LANDBOREFORMERNE 土地改革

I første halvdel af 1700-tallet var der **økonomisk krise i landbruget** i Danmark. For at sikre stabil arbejdskraft på godserne indførte kongen **stavnsbåndet** i 1733.

- **Stavnsbåndet** indebar, at alle **bønder**, som udgjorde størstedelen af befolkningen, skulle blive på det **gods** (estate), hvor de var født, indtil de var 40 år. **Godsejerne** (landowner) var dermed sikret arbejdskraft.
- Til gengæld skulle godsejerne stille nogle af deres bønder som soldater til hæren. **De fleste bønder** i Danmark var på den tid **fæstebønder** (佃农). Det vil sige, at de boede på en af godsejerens mindre gårde (smaller farms). **Fæstebønderne** skulle både **betale afgift** til godsejeren og **udføre gratis arbejde på godsejerens jord** for at øge produktionen på godserne.
- Mod slutningen af 1700-tallet begyndte **oplysningstidens ideer** så småt at slå igennem i Danmark. Blandt andet blev der gennemført en række reformer af landbruget og af forholdene for landbefolkningen.
- **Landboreformerne** medførte, at landbruget i løbet af 1800-tallet udviklede sig fra et middelalderligt system med **fæstebønder** til et **mere moderne landbrug med selvejende bønder**.
- Fra **1788** blev stavnsbåndet ophævet. Ophævelsen betød,
 - at **fæstebønder selv** kunne **vælge**, om de ville blive boende på det gods, de havde hørt til. Eller om de ville flytte væk derfra.

- **bønderne** fik **mulighed** for selv at eje jord. Godsejerne solgte nemlig i mange tilfælde jorden til de bønder, som hidtil havde lejet den.
- Man **fordelte landsbyens fælles jord** mellem de enkelte gårde. På den måde fik den enkelte bondesamlet sine marker på ét sted, så jorden kunne dyrkes mere effektivt.

1.6.2 DEN FLORISSANTE PERIODE OG ENGLANDSKRIGE

- **Den Florissante Periode:** I sidste fjerdedel af 1700-tallet blomstrede dansk **søfart**, og København udviklede sig til **en international storhavn**.
- **Napoleonskrigene (Englendskrigene)** I Danmark bliver disse krige også kaldt Englendskrigene, fordi Danmark blev allieret med Frankrig i krig mod England (Storbritannien). Krigene begyndte i **1792** som følge af Den Franske Revolution i 1789.
- Angreb og besejrede den britiske flåde den danske flåde i **1801**. Slaget kaldes **Slaget på Reden**, fordi det fandt sted i farvandet lige uden for Københavns havn i det område, der kaldes Københavns Red.
- I **1807**, erobre briterne hele den danske flåde og bombarderede i den forbindelse København. Begivenheden kaldes **Københavns Bombardement**. Efter nederlaget blev Danmark tvunget til at vælge side og valgte Frankrig.
- **Napoleonskrigene** endte med, at Danmarks allierede, Frankrig, tabte til de øvrige europæiske stormagter. Det betød, at Danmark ved en **fredsftale** i **1814** måtte afgive **Norge** til **Sverige**. Over 400 års dansk-norsk union (siden 1380) var dermed bragt til ende.

1.6.3 VEJEN TIL EN FRI GRUNDLOV

- **Borgerskabet** (资产阶级) i København krævede i marts **1848**, at **kong Frederik 7. (1848-63)** skulle indføre en fri forfatning (宪法). Presset af den ophidsede folkestemning valgte kongen at følge kravet.
- Han ophævede den enevældige statsform og erklærede sig som **konstitutionel konge**. Det vil sige, at han skulle regere i samarbejde med folket på baggrund af konstitutionen (grundloven). Den **5. juni 1849** underskrev **Frederik 7.** Danmarks første **frie forfatning, Danmarks Riges Grundlov**.
- Et **parlament + 2 lovgivende forsamlinger: Folketinget og Landstinget = Rigsdagen**
 - Mænd over **30 år** kunne vælge medlemmer til **Rigsdagen**.
 - For at kunne blive valgt til **Folketinget** skulle man være fyldt **25 år**
 - Medlemmer af **Landstinget** skulle være fyldt **40 år** og have en **høj indkomst**.
 - Hverken **kvinder** eller **fattige** havde valgret, det vil sige retten til at stemme, eller kunne vælges til Rigsdagens to instanser.

1.7 DE SLESVIGSKE KRIGE (1848-64)

I første halvdel af 1800-tallet voksede nationalbevidstheden i Europa, herunder i Danmark. Det samme gjorde modsætnings-forholdet mellem dem, der følte sig henholdsvis danske og tyske i det danske rige.

1.7.1 DEN 1. SLESVIGSKE KRIG (1848-50)

- Den danske helstat bestod **i midten af 1800-tallet** af **det danske kongerige** samt hertugdømmerne (duchies) **Slesvig og Holsten**.
 - **Holsten**: Tysk
 - **Slesvig**: Både dansktalende og tysktalende indbyggerer. Det kaldtes det **slesvigske problem**. Folk og politikere på begge sider af grænsen diskuterede, hvor den danske grænse skulle gå.
- I **1848** fik **Slesvig og Holsten** afslag på deres krav om en selvstændig fri forfatning for Slesvig og Holsten i lighed med den danske grundlov, der var på vej. Afslaget førte til borgerkrig mellem **slesvigske og holstenske** oprørere **på den ene side** og **Danmark på den anden side**.
- **Det Tyske Forbund** og den stærkeste af de tyske stater, **Preussen**, bakkede op og sendte et stort antal soldater ind i krigen på hertugdømmernes side.
- I **1850** blev **Det Tyske Forbund** og **Preussen** presset af **Rusland** til at trække deres hjælpetropper ud af konflikten.
- Efter en mægling fra de europæiske stormagter blev **resultatet**, **at de to hertugdømmer fortsat skulle indgå i den danske helstat**.

1.7.2 Den 2. SLESVIGSKE KRIG (1864)

- Efter Den 1. Slesvigske Krig havde Danmark lovet stormagterne, at Danmark ikke ville binde Slesvig tættere til sig end Holsten. Men **Danmark brød sit løfte**.
- De tyske stater opfattede den dansk-slesvigske forfatning som et **brud på den aftale**, der var indgået. Preussen, hvis politiske leder var den magtfulde ministerpræsident Otto von Bismarck, erklærede derfor sammen med Østrig krig mod Danmark i februar 1864. Denne krig kaldes Den 2. Slesvigske Krig.
- Danmark måtte afstå **Slesvig, Holsten** og det lille hertugdømme **Lauenborg** til **Preussen** og **Østrig**.
- Dele af den danske hær (army) trak sig nordpå i Jylland. Hovedparten af soldaterne holdt dog forsvarsstillingen ved **Dybbøl** nær Sønderborg. Den 18. april angreb **preusserne** Dybbøl efter et langvarigt bombardement, og de underlegne danske styrker led nederlag.

- Krigen og tabet af hertugdømmerne i 1864 betød, at Danmark nu ubetinget var reduceret til en småstat **helt uden indflydelse** på de europæiske stormagters beslutninger.
- For at sikre fortsat overlevelse søgte Danmark nu for næsten enhver pris at undgå at involvere sig i internationale konflikter.
- Sikkerhedspolitisk valgte Danmark derefter at være strengt **neutral** og opretholdt **kun et svagt militært forsvar**.

1.8 INDUSTRIALISERINGEN OG NYE POLITISKE BEVÆGELSER (1864-1914)

1.8.1 DEN FØRSTE INDUSTRIALISERING (1750-1830) OG ARBEJDERBEVÆGELSEN

- De vigtigste årsager til industrialiseringen var udviklingen af **dampmaskinen**, **de første jernbaner** i begyndelsen af 1800-tallet samt **adgangen til energi** i form af store **kulreserver**.
- Den **første jernbane** inden for Danmarks nuværende grænser åbnede i **1847** og kørte mellem **København og Roskilde**.
- I oktober 1871 blev den '**Den internationale Arbejderforening for Danmark**' grundlagt som en del af den internationale socialistiske bevægelse, der søgte at påvirke arbejdere i mange lande.
- Arbejdsgiverne fastholdt på deres side retten til at lede og fordele arbejdet. Perioden var derfor præget af (influenced by) strejker og sammenstød (collision). Det mest kendte sammenstød mellem **demonstrerende arbejdere** og **myndighederne** var **Slaget på Fælled**, der fandt sted **i maj 1872**. Det var et stort arbejdermøde i København, som endte i kampe mellem politi og soldater på den ene side og arbejdere på den anden. Ingen blev dræbt på Fælled, men mange blev fængslet.
- Der opstod også et politisk arbejderparti, **Socialdemokratiet**. Det var i begyndelsen en del af arbejderbevægelsen, men blev i **1878** et selvstændigt parti. I **1884** blev de to første socialdemokrater valgt ind i **Folketinget**.
- En langvarig strid i **1899** mellem **arbejdsgivere** og **arbejdere** endte i september samme år med en historisk aftale, **Septemberforliget**, mellem arbejdsmarkedets to hovedorganisationer – der i dag hedder
 - **DA (Dansk Arbejdsgiverforening)**
 - **FH (Fagbevægelsens Hovedorganisation)**
- Med aftalen bevarede **arbejdsgiverne** deres **ret til at lede og fordele arbejdet**, og **arbejderne** fik **ret til at organisere sig og varetage deres interesser kollektivt via fagforeninger og**

tillidsmænd (union representatives). For eksempel forhandle løn og arbejdsvilkår eller strejke efter nærmere bestemte regler.

- **Septemberforliget** ligger stadig til grund for den måde, man laver aftaler på det danske arbejdsmarked. Den måde at **aftale** tingene på i Danmark kaldes ”**Den Danske Model**”.

1.8.2 ANDELSBEVÆGELSEN (THE COOPERATIVE MOVEMENT)

- I midten af 1800-tallet havde Danmark eksporteret store mængder **korn** til udlandet. Situationen ændrede sig imidlertid i midten af 1870'erne. Nu gjorde **dampskibe** og **jernbaner** det muligt for **USA** og **de østeuropæiske lande** at eksportere billigt korn til Vesteuropa, hvilket fik kornpriserne til at falde drastisk.
- Det vigtigste marked var **Storbritannien**, som alene aftog over halvdelen af den animalske fødevareeksport i perioden 1890-1914.
- En del af denne succes skyldtes **andelsbevægelsen**, som i samme periode kom til Danmark. Den danske andelsbevægelse var **en del af en international bevægelse**, der var opstået i England i 1840'erne under navnet 'The Co-operative Movement' (Den kooperative bevægelse). Bønderne slog sig sammen om at oprette blandt andet **mejerier** og **brugsforeninger**. Her samarbejdede de om indkøb og produktion, og de delte overskuddet i forhold til hvert enkelt medlems omsætning.
- De demokratiske principper og tanken om **lighed**, der lå til grund for andelstanken, er senere blevet en vigtig del af det moderne danske samfund. Der findes stadig mange andelsvirksomheder – for eksempel Coop og Arla – selv om de fleste efterhånden har fjernet sig meget fra deres oprindelige grundlag, både hvad angår størrelse og ledelsesform.

1.8.3 PARLAMENTARISMENS GENNEMBRUD (breakthrough)

- I **1866** fik de gennemført en ændring af grundloven, som indebar et demokratisk tilbageskridt. **Kongen og de mænd, der havde de højeste indtægter, fik nu ret til at vælge de fleste pladser i Rigsdagens ene kammer, Landstinget.** Den noget bredere adgang til at stemme blev dog bevaret til Folketinget.
- I slutningen af 1800-tallet blev den politiske strid hårdere mellem Rigsdagens højre- og venstrekræfter. **Begge parter mente, at det var dem, som havde grundloven på deres side.** Perioden kaldes derfor for '**Forfatningskampen**'. De organiserede sig omkring 1870 i to politiske partier, **Højre** og **Venstre**.
- Partiet **Venstre**, der repræsenterede **bønderne**, havde flertal i **Folketinget**.
- Det konservative parti **Højre** havde flertal i **Landstinget**.
- Først med **Systemskiftet** i **1901** blev den fastlåste situation brudt, og det parlamentariske princip blev indført. Ifølge det parlamentariske princip er **det alene Folketinget, der bestemmer,**

hvem der skal have regeringsmagten.

- Efter lange politiske kampe overtog **Venstre** for første gang regeringsmagten i **1901**. Men i takt med at det danske samfund udviklede sig, kom der flere politiske partier til. Et af dem var **Det Radikale Venstre**. Det blev dannet i **1905** af **udbrydere fra Venstre**. Det var især **akademikere** og **husmænd**, der stemte på det nye parti.
- I **1915-16** reorganiserede det gamle **godsejerparti Højre** sig under navet **Det Konservative Folkeparti**. Partiet markerede dermed, at det ønskede at tiltrække andre vælgere end blot landets godsejere og det velhavende borgerskab, og at det nu anerkendte det parlamentariske princip og den lige valgret.
- Skillelinjerne (boundaries) i dansk politik ændrede sig også i begyndelsen af **1900-tallet**, således at de primært drejede sig om den **økonomiske politik**. På den ene side stod **Socialdemokratiet**, der lagde stor vægt på **økonomisk omfordeling mellem rig og fattig**. På den anden side var der de borgerlige partier **Venstre** og **Det Konservative Folkeparti**, som i højere grad ønskede **lave skatter** og **økonomisk frihed**. I midten af denne diskussion stod **Det Radikale Venstre**. Partiet har i sin historie dog samarbejdet mest med **Socialdemokratiet**.

1.8.4 KVINDEBEVÆGELSEN

- Det var også i slutningen af 1800-tallet, at ligestillingskampen for alvor tog sin begyndelse.
- **Dansk Kvindesamfund** – Danmarks ældste kvindeorganisation – blev stiftet i **1871**.
 - fik kvinder i **1875** adgang til at få en **studentereksamen** og til at komme på **universitetet**.
 - I **1880** fik **gifte kvinder** ret til at **hæve og bruge deres egen løn**.
 - I **1903** blev de offentlige **gymnasier** åbnet for piger.
 - I **1903** havde de fået **valgret**, men **kun til folkekirkens menighedsråd**.
 - I **1915** blev grundloven ændret, så danske kvinder fik **valgret** til **Rigsdagens** to kamre, Folketinget og Landstinget.
 - I **1921** fik kvinder **lige adgang** til de fleste offentlige stillinger – **undtagen i forsvaret** og som **præster**.

1.9 VERDENSKRIG, KRISER OG SOCIALREFORMER (1914-40)

1.9.1 FØRSTE VERDENSKRIG (1914-18)

- 1914-18 1. Verdenskrig
- Det neutrale Danmark lå geografisk tæt på krigens fronter, men blev ikke direkte berørt af verdenskrigen.

- Efter pres fra Tyskland valgte Danmark dog i 1914 at **lægge miner ud i nogle af de danske farvande**. Tysklands formål var at forhindre britiske krigsskibe i at sejle ind i Østersøen og dermed true Tyskland derfra. Men minefelterne kunne også hindre tyske skibe i at sejle gennem de danske stræder.
- Én dansk befolkningsgruppe blev særligt involveret i 1. Verdenskrig. Det var de **dansksindede slesvigere syd** for grænsen, som var blevet tyske statsborgere efter Danmarks tab af Slesvig i den 2. Slesvigske Krig i 1864.
- USA frygtede, at Tyskland skulle besætte Dansk Vestindien, og tilbød derfor i 1915 den danske regering at købe Sankt Thomas, Sankt Croix og Sankt Jan (på engelsk Sct. John). Efter en folkeafstemning i Danmark blev øerne i 1917 solgt for 25 millioner dollars; til gengæld for salget anerkendte USA's regering, at Grønland fuldt og helt hørte under Danmark.

1.9.2 DEN SPANSKE SYGE

- Hen mod slutningen af krigen i 1918 blev verden og Danmark ramt af en meget aggressiv, smitsom og dødbringende **influenzavirus**, som fik navnet "**Den Spanske Syge**" (1918-1920). Sygdommen opstod slet ikke i Spanien, men fik sit navn, fordi det var spanske aviser, som først skrev om den.
- I alt tog sygdommen op mod **50 millioner** menneskeliv, herunder cirka **15.000 i Danmark**.

1.9.3 GENFORENINGEN OG FORFATNINGSKRISEN

- **GENFORENINGEN**: Den **15. juni 1920** blev grænsen formelt flyttet sydpå fra Kongeåen til den nuværende grænse mellem Danmark og Tyskland. Nordslesvig – nu kaldet Sønderjylland – blev dermed genforenet med Danmark. Men der er dog stadig et tysk mindretal (i 2020 på cirka **15.000**) på den danske side af grænsen og et dansk mindretal (i 2020 på cirka **50.000**) på den tyske side.
- **FORFATNINGSKRISEN Påskekrisen** Inden da havde kong **Christian 10. (1912-47)** og regeringen i længere tid været uenige. Det var især uenigheden om den nye grænse til Tyskland. Dette afviste regeringen. I påsken 1920 afskedigede Christian 10. regeringen på grund af denne uenighed.
- Kongens optræden under Påskekrisen i 1920 udløste store demonstrationer og politiske protester, og den blev af dele af dagspressen betegnet som et **statskup** (coup). Flere begyndte at tale om helt at afskaffe monarkiet. Siden da har kongemagten ikke blandet sig direkte i politik.

1.9.4 ØKONOMISK KRISE OG SOCIALREFORMER

- Arbejdsløsheden steg voldsomt og nåede op over 30 procent i begyndelsen af 1930'erne.

- landets **første kvindelige minister**: **Nina Bang**
- Danmarks første socialdemokratiske statsminister: **Thorvald Stauning** (1924)
- **Kanslergadeforliget** - de udvidede befolkningens sociale rettigheder og skabte mere ensartede regler for, hvornår den enkelte borger kunne få økonomisk hjælp af det offentlige – for eksempel som følge af arbejdsløshed eller sygdom.

1.10 DANMARK BESAT AF TYSKLAND (1940-45)

1.10.1 BESÆTTELSE OG SAMARBEJDE

- Danmark og Norge blev angrebet og besat af det tyske militær den **9. april 1940**.
- Den tyske forklaring var, at Tyskland ville beskytte de to lande mod britisk besættelse. Men Tysklands besættelse af Danmark skyldtes især, at man var interesseret i Norge. Den tyske krigsførelse var afhængig af leverancer af jernmalm fra **Nordsverige**, som skulle udskibes gennem byen Narvik på den isfri, norske atlantehavskyst. Den forsyning af råvarer havde briterne også vist interesse for.
- Den 10. maj 1940 – en måned efter den danske overgivelse – blev også **Frankrig** invaderet af Tyskland, som besejrede de franske styrker på mindre end seks uger. Dermed stod **Storbritannien** næsten alene tilbage i kampen mod Hitler, og en allieret sejr syntes langt borte.
- Efter en større krise i det dansk-tyske forhold i oktober **1942** blev der efter tysk krav dannet en ny regering under ledelse af **Erik Scavenius**, der var tidligere udenrigsminister og en kraftig fortaler for **samarbejdspolitikken** med Tyskland.
- I august **1943**, hvor det stod mere og mere klart, at Tyskland ville tabe krigen, kom der imidlertid **store strejker i flere danske byer** som følge af stadig hårdere tyske krav.
- Den 29. august **1943** besluttede regeringen at indgive sin afskedsbegæring (resignation letter) til kongen, efter at **Scavenius** havde afvist (rejected) tyskernes krav om at gribe aktivt ind mod strejkerne og den stadigt voksende modstand mod den tyske besættelse, herunder det tyske krav om dødsstraf for sabotage. Dermed **sluttede** den danske regerings **samarbejdspolitik** med Nazi-Tyskland. Den tyske besættelsesmagt opløste samtidig det danske militær.
- Derefter havde Danmark reelt ingen regering, selv om kongen havde nægtet at modtage regeringens afskedsbegæring. I praksis blev landet derefter styret af **departementscheferne**, det vil sige ministeriernes øverste administrative chefer.

1.10.2 REDNINGEN AF DE DANSKE JØDER (Jews)

- I 1940 levede der cirka **8.000** jøder i Danmark.
- Mere end **7.000** af dem nåede at flygte fra nazisternes forfølgelser under besættelsen.

- Mod **500** danske jøder blev dog sendt til koncentrationslejre i Tyskland, hvor mange omkom.
- I alt myrdede Nazi-Tyskland seks millioner af Europas cirka ni-ti millioner jøder under krigen – de fleste ved masseskydninger (shooting) eller i gaskamre (gas) i udryddelseslejre (extermination camps).

1.10.3 ISLAND BLIVER SELVSTÆNDIGT

- I anden halvdel af 1800-tallet opstod der en stærk selvstændighedsbevægelse i Island, som i **1918** med den såkaldte **Forbundslov** havde **fået udstrakt selvstyre** i et forbund – en **”personalunion” – med Danmark**. Det vil sige, at
 - den danske konge også var konge i Island.
 - den islandske udenrigs- og forsvarspolitik varetaget af Danmark.
- **Forbundsloven** i **1918** udløb i 1943, som var under tysk besættelse havde derfor ikke reel mulighed for at genforhandle den.
- I **1944** løsrev Island sig endegyldigt efter **564** år under Danmark.
- **Storbritannien** besatte derfor Island i maj 1940 for at forhindre en tysk invasion. Senere under krigen overtog USA forsvaret af det islandske område.
- **Republikken Island** blev således udråbt den **17. juni 1944**, som derfor blev Islands nationaldag.

1.10.4 MODSTAND OG BEFRIELSE

- Efter strejken samarbejdede Frihedsrådet og de danske politikere om at få Danmark anerkendt som allieret i kampen mod Tyskland. Det modsatte **sovjetunionen** sig dog.
- Den **5. maj 1945** blev Danmark officielt befriet af britiske styrker efter, at de tyske tropper havde overgivet sig.
- På **Bornholm** nægtede tyskerne dog at overgive sig. I besættelsens sidste dage blev øen derfor angrebet af sovjetiske styrker, som blev på øen frem til foråret 1946.
- **Frihedsrådet** blev oprettet i september 1943. Det var en illegal komité, hvor lederne fra de forskellige **modstandsbevægelser** koordinerede modstanden mod den tyske besættelsesmagt.
- Danmark blev således ikke så hårdt ramt af 2. Verdenskrig som mange andre europæiske lande. 2. Verdenskrig er med cirka **60 millioner døde verden** over den blodigste krig i verdenshistorien, og dødstallet var langt højere i næsten alle andre tysk besatte lande.

1.11 KOLD KRIG, VELFÆRD OG UNGDOMSOPRØR (1945-72)

1.11.1 DANSK POLITIK OG DEN KOLDE KRIG

Danmark ændrede sig meget i tiden efter 2. Verdenskrig. Danmark opgav sin traditionelle neutralitetspolitik og blev medlem af **NATO** i **1949**.

- Over for NATO stod **Warszawa-pagten**, der blev stiftet i **1955**. Denne forsvarsalliance var **ledet af det kommunistiske Sovjetunionen**, som fik stor indflydelse på landene i **Østeuropa** efter 2. Verdenskrig.
- Krigen havde skabt et stærkt ønske om at sikre international fred og sikkerhed. I **1945** stiftede en række lande derfor **De Forenede Nationer (FN)**. Danmark var fra begyndelsen med i FN, der blandt andet skulle være med til at **forhindre en ny verdenskrig**.
- I 1947 genvandt Socialdemokratiet regeringsmagten. **Danmarks Kommunistiske Parti (DKP)** fik med 12,5 procent af stemmerne forholdsvis stor tilslutning ved valget i 1945, fordi der i store dele af befolkningen var sympati for, at mange danske kommunister havde deltaget i modstandskampen under besættelsen og for Sovjetunionens betydelige indsats i nedkæmpelsen af Nazi-Tyskland.
- Fire gamle partier:
 - Socialdemokratiet (1947)
 - Det Radikale Vestre
 - Det Konservative Folkeparti
 - Vestre (1945)
- Den danske tradition for politisk stabilitet og enighed om de grundlæggende demokratiske spilleregler fortsatte under Den Kolde Krig. De sovjetisk støttede kommunister fik aldrig del i regeringsmagten i Danmark.
- Ved en folkeafstemning i **1953** stemte et flertal for at ændre grundloven. Ændringen betød blandt andet, **at Landstinget blev afskaffet**. Der blev i stedet indført et såkaldt **etkammersystem med Folketinget som eneste lovgivende forsamling**. Desuden kom grundloven nu også til at gælde for **Grønland** og ikke kun for Danmark og Færøerne. Tronfølgen blev også ændret, sådan at den **danske trone kunne gå i arv til en kvinde**. (konge **Frederik 9. (1947-72)** havde tre døtre og ingen sønner.)
- Med en ændring af **tronfølgeloven** i **2009** fik mænd og kvinder helt lige arveret til tronen, så det **altid er den ældste** – søn eller datter – der arver tronen.
- Det var **Socialdemokratiet**, der havde **størst politisk indflydelse** i de første årtier efter 2. Verdenskrig. Fra 1953 til 1968 blev alle regeringer i Danmark ledet af Socialdemokratiet.

- **SF (Socialistisk Folkeparti).** SF blev dannet i **1959** af en gruppe personer, der forlod DKP i protest mod de kommunistiske landes undertrykkelse af deres befolkninger.

1.11.2 STØRRE VELFÆRD

- Fra slutningen af 1950'erne var der høj økonomisk vækst i Europa, herunder også i Danmark, som i perioden **1957-73** havde en økonomisk højkonjunktur nærmest uden sidestykke i landets historie.
- Der var fuld beskæftigelse og stor stigning i produktionen, ligesom de fleste indkomster voksede støt i denne periode. Perioden er derfor ofte blevet omtalt som '**De glade 60'ere**'.
- Det var også i denne periode, at opbygningen af det danske velfærdssamfund for alvor begyndte.
 - **Folkepensionen:** der giver enhver borger ret til pension uanset indkomst, blev for eksempel indført i **1956**.
 - I **1964** vedtog Folketinget, at kommunerne skulle oprette det nødvendige antal **daginstitutionspladser**.
 - Udbygningen af velfærdsstaten medførte også, at **skatter og afgifter steg meget** i denne periode.
- Der var behov for mere arbejdskraft. Mange danske kvinder kom ud på arbejdsmarkedet.
- Oven i den øgede velstand blev arbejdsugen løbende også kortere (fra 48 til 40 timer mellem 1958 og 1974), og folk fik mere ferie (fra to til fire uger mellem 1953 og 1972).

1.11.3 UNGDOMSOPRØR OG NYE KULTURELLE STRØMNINGER

- Fra 1966 kunne p-piller sælges lovligt i Danmark. P-pillen fik derfor afgørende betydning for kvinders seksuelle frigørelse.
- Nye måder at leve sammen på blev også mere accepteret. Eksempelvis kunne et par godt bo og få børn sammen uden at være gift.
- Fristaden Christiania i København blev oprettet i 1971, da unge besatte en forladt militærkaserne, Bådsmandsstrædes Kaserne.
- I **1967** helt forbudt for lærerne at slå eleverne i den danske folkeskole. Det var dog først 30 år senere i **1997**, at det også blev helt forbudt for forældre at slå deres egne børn.

1.12 DANMARK I EUROPA OG OLIEKRISE (1972-90)

Danmark blev i **1973** medlem af Det Europæiske Fællesskab, EF, der var forløberen for det nuværende EU.

1.12.1 DANMARKS MEDLEMSKAB AF EF

- Den 1. januar **1973** trådte Danmark ind i EF. Et flertal på **63,3 procent** af vælgerne havde sagt ja til medlemskab ved en folkeafstemning i oktober 1972.
- I **1986** var der en ny folkeafstemning om en **styrkelse af samarbejdet i EF**. **Afstemningen** handlede om Den Europæiske Fællesakt eller EF-pakken, som den kom til at hedde i Danmark. Den havde til formål at gennemføre et **indre marked** (single market), hvor varer, personer, tjenesteydelser og kapital kunne bevæge sig frit over grænserne mellem medlemslandene. Et flertal af danskerne (**56,2 procent**) stemte ja.

1.12.2 OLIEKRISE

- I **1974** blev Danmark ligesom mange andre vestlige lande ramt af en økonomisk krise. Den blev udløst af, at priserne på olie steg voldsomt i 1973.
- Baggrunden var, at de arabiske lande øgede prisen markant på olie for at lægge pres på de vestlige lande, som støttede Israel i en krig mod Ægypten og Syrien (Yom Kippur-krigen).
- Problemerne blev forværret og forlænget, da endnu en voldsom prisstigning på olie indtraf i **1979-80** på grund af uroligheder i **Iran** i forbindelse med den **islamiske revolution** og den efterfølgende krig mellem **Iran og Irak**. I løbet af 1980'erne faldt prisen på olie **igen**, fordi der blev udvundet mere olie uden for Mellemøsten, for eksempel i Nordsøen.
- Videre bidrog **oliekriserne** til at
 - skabe en interesse for energi-besparende tiltag som bedre isolering af boliger
 - udvikling af biler og elektronik (blandt andet tv-apparater, køleskabe og frydere), der bruger energien mere effektivt.

1.12.3 POLITISK OPBRUD

- 1970'erne var også en periode med store politiske forandringer i Danmark.
- **Jordskredsvalget** (1973): Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre, Venstre, Det Konservative Folkeparti og SF – de fem daværende partier i Folketinget – fik alle meget færre stemmer. Før Jordskredsvalget havde 93 procent af vælgerne stemt på et af de fem partier. Efter valget var det kun 64 procent.

- Vælgerne stemte til gengæld fem partier mere ind i Folketinget, hvoraf det største blev protestpartiet **Fremskridtspartiet**, som fik 16 procent af stemmerne med advokaten **Mogens Glistrup** i spidsen. Partiets mærkesager var at afskaffe indkomstskat og offentligt bureaukrati. Mange af de gamle partiers vælgere vendte gradvis tilbage over de næste år, og ingen af de nye partier, som blev valgt i 1973, er længere i Folketinget.
- I begyndelsen af 1980'erne havde Danmark et stort underskud på handelsbalancen. Samtidig var omkring 10 procent af arbejdsstyrken uden arbejde. En vigtig årsag til den økonomiske krise var en stor gæld til udlandet.
- **Poul Schlüter** er den første og hidtil **eneste statsminister fra Det Konservative Folkeparti**.
- Det lykkedes efterhånden Schlüter-regeringen at forbedre den danske økonomi, navnlig i sidste halvdel af **1980'erne**.
- Schlüter-regeringen ophævede også DR's monopol. I 1986 blev det således tilladt for private at eje tv-kanaler, og samme år vedtog Folketinget at etablere TV2, som sendte første gang i 1988.
- I perioden **1982-2022** sad de borgerlige partier **Venstre** og **Det Konservative Folkeparti** således tilsammen i regering og havde statsministerposten i sammenlagt **24 år** og **Socialdemokratiet** i sammenlagt **16 år**.
- **Socialdemokratiet** havde – kun med kortere afbrydelser (interruptions) – siddet i regering og **haft statsministerposten det meste af tiden siden 1929**. Men i **1982** overlod de – på grund af vanskeligheder (difficulty) med at løse de økonomiske problemer – regeringsmagten til den borgerlige fløj, uden at der havde været folketingsvalg. Statsministeren blev den konservative **Poul Schlüter**, som var statsminister i over ti år frem til 1993.

1.12.4 SOCIALE BEVÆGELSER

- **Kvindebevægelsens:**
 - Lige løn for samme arbejde
 - Fri adgang til abort. Men i 1973 vedtog Folketinget, at danske kvinder selv skulle kunne vælge, om de ville afbryde en graviditet. Indtil 12. graviditetsuge kunne kvinder frit vælge at få foretaget en abort. I 2024 er det blevet aftalt at hæve grænsen for fri abort til den 18. graviditetsuge. Den nye abortgrænse skal gælde fra **1. juli 2025**.
- **Græsrodsbevægelserne** var som regel grupper, der arbejdede for at opnå ét bestemt politisk mål.
- Tusindvis af danskere demonstrerede også mod **atomkraft**.

1.13 DANMARK I DET GLOBALE SAMFUND (1990-)

1.13.1 DANMARK I DET NYE EUROPA

- I 1992 blev de 12 medlemslande enige om at udvide samarbejdet, og EF skiftede navn til EU – Den Europæiske Union.
- I **juni 1992** stemte et lille flertal af befolkningen (50,7 procent) nej til **Maastricht-traktaten**, som **unionsaftalen** kom til at hedde, fordi den var indgået i byen Maastricht i Holland. Det betyder Danmark ville ikke blive en del af EU under de nye samarbejdsaftaler.
- I **1993** stemte et flertal af befolkningen (56,7 procent) ja til den såkaldte **Edinburgh-aftale**, som betød, at Danmark fik **fire såkaldte forbehold** over for EU. Det vil sige, at Danmark ikke deltog i EU's samarbejde på følgende fire områder:
 - unionsborgerskabet (EU citizenship)
 - den fælles valuta (euroen)
 - forsvarsområdet
 - samarbejdet om en fælles rets- og udlændingepolitik. (immigration policies)
- Modstanden mod EU i dele af befolkningen blev også en af årsagerne til, at **Enhedslisten**, som var en samling af en række mindre venstrefløjspartier, blev valgt ind i Folketinget for første gang i **1994**.

1.13.2 ØKONOMISK OPSVING (Recovery) OG DISKUSSIONER OM INDVANDRING

I 1993 kom Socialdemokratiet igen til magten med **Poul Nyrup Rasmussen** som ny statsminister.

- udlændingepolitikken
- I **2001** genvandt de borgerlige partier regeringsmagten. Statsministeren blev **Anders Fogh Rasmussen** fra Venstre.
- den nye regering gennemførte flere stramninger af udlændingepolitikken. Formålet var at begrænse dele af indvandringen, få flere i arbejde og forbedre integrationen.

1.13.3 DANMARK I INTERNATIONALE KONFLIKTER

- I **2002** besluttede Folketinget at sende danske soldater til **Afghanistan** for at deltage i en amerikansk ledet indsats.
- En af Danmarks største **udenrigspolitiske kriser** i nyere tid udviklede sig, efter at avisen **Jyllands-Posten** i **2005** trykte 12 karikaturtegninger af den muslimske profet Muhammed. Avisen trykte tegningerne, fordi den havde hørt, at **nogle tegnere ikke turde tegne Muhammed af**

frygt for at blive overfaldet eller dræbt. Karikaturtegningerne førte til store **protester** både i Danmark og i udlandet.

- I **2015** blev Danmark ramt af et terrorangreb i København, hvor en mand, som sympatiserede med terrororganisationen Islamisk Stat, skød og dræbte en filmskaber, mens han deltog i et debatmøde om "Kunst, blasfemi og ytringsfrihed" på Østerbro.
- Senere samme dag forsøgte terroristen at trænge ind i den jødiske synagoge i det indre København. Ved angrebet blev en jødisk vagt skudt og dræbt uden for synagogen. Terroristen blev efterfølgende selv dræbt i en skudveksling med politiet.

1.13.4 FINANSKRISE

- Efter cirka 15 år med økonomisk vækst og fremgang blev Danmark i 2008 ramt af den internationale finanskrise.

1.13.5 VELFÆRDSSTATENS UDFORDRINGER

- **Anders Fogh Rasmussen** blev i 2009 valgt som ny generalsekretær for forsvarsalliancen NATO.
- Han blev afløst af sin partifælle Lars Løkke Rasmussen, som statsminister.
- To år efter i **2011** genvandt socialdemokraterne magten, og **Helle Thorning-Schmidt** blev **Danmarks første kvindelige statsminister** de næste fire år frem til **2015**, hvor **Lars Løkke Rasmussen** igen blev statsminister.
- En af de største langsigtede udfordringer for velfærdsstaten er, at der bliver færre til at betale for den velfærd, som flere skal nyde godt af.
- Mange forskellige reformer har derfor sigtet mod at øge arbejdsudbuddet for at få flere til at arbejde,
 - A-kasse, løbende blevet afkortet siden 1990'erne og har siden den sidste reform på området i 2010 har den ligget på to år.
 - **Tilbagetrækningsreform** fra **2011** skulle sikre en hurtigere og større stigning i, hvor gamle folk typisk blev, når de trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

1.13.6 SUNDHEDSKRISE

- de fleste (cirka 90 procent af Danmarks befolkning) blevet vaccineret med to eller tre stik.
- Sundhedsvæsenet testede dagligt **tusindvis** af mennesker for at finde frem til de smittede, som derefter skulle blive hjemme noget tid, så de ikke smittede flere.
- Globalt blev der registreret næsten **syv millioner** mennesker døde med coronavirus, herunder næsten **10.000** i Danmark (maj 2024).

1.13.7 NYT POLITISK OPBRUD

- De seneste år er der kommet flere nye partier i dansk politik. Fem af disse
 - **Liberal Alliance** (2011) (flere skattelettelser, større økonomisk incitament til at arbejde, lavere offentlige udgifter og mere privat markedsøkonomi)
 - **Alternativet** (2015) (det grønne område: klimaet, naturen og miljøet)
 - **Nye Borgerlige** (2019) (der er kommet for mange flygtninge til Danmark, og at for mange af dem var på overførselsindkomst frem for i arbejde. Lavere skatter og offentlige besparelser på blandt andet ulandsbistand og offentligt bureaukrati.)
 - **Danmarksdemokraterne** (2022) (blev dannet af politikere, som tidligere havde været ledende medlemmer af Venstre) (Danmarksdemokraterne blev stiftet af tidligere udlændinge- og integrationsminister Inger Støjberg. Indvandringen til Danmark. Bedre muligheder for befolkningen de mere tyndt befolkede områder af landet, som findes blandt andet i store dele af Jylland.)
 - **Moderaterne** (2022) (blev dannet af politikere, som tidligere havde været ledende medlemmer af Venstre) (blev stiftet af tidligere statsminister og partiformand Lars Løkke Rasmussen. Partiet ønsker en regering "hen over midten" med deltagelse både af Socialdemokratiet og borgerlige partier.)
er valgt til det nuværende Folketing.
- Efter folketingsvalget i 2019 blev socialdemokraten Mette Frederiksen statsminister i en **mindretalsregering**, som kun bestod af **Socialdemokratiet** og med **Radikale Venstre**, **SF** og **Enhedslisten** som såkaldte **støttepartier**.
- Efter folketingsvalget i **2022** blev der dannet en **flertalsregering** med Mette Frederiksen som statsminister, som består af **Socialdemokratiet**, **Venstre** og **Moderaterne**.